INEGALITĂȚI SOCIALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA: ANALIZĂ BIBLIOMETRICĂ

Nelly ȚURCAN,
doctor habilitat în sociologie, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova

Summary. *Article presents a bibliometric analysis of social inequality research published in the Republic of Moldova during 2000–2017, based on National Bibliometric Instrument. The main results were as follows: there had been a notable growth trend in publication outputs in the Republic of Moldova. Journal of Philosophy, Sociology and Political Science was the most active journal. Social stratification and social structure were top popular research topics. The Legal and Political Research Institute of the Academy of Sciences of Moldova was the most productive institute for the total articles. However, the number publications and the extent of international and national collaborations were lower than expected given the huge burden of social inequality problems.*

Inegalitățile sociale sunt realități inerente oricărei societăți umane cu un grad minim de diversificare, deoarece bunurile de valoare nu sunt și nici nu pot fi distribuite în mod egal membrilor societății. Mitul potrivit căruia 1% care conduce lumea și se îmbogățește fără măsură nu mai este demult un mit. Inegalitatea o simțim azi din ce în ce mai mult, ne naștem, creștem și murim cu ea. Amploarea inegalității în lume este enormă. De la o țară la alta și în interiorul fiecărei țări există inegalități sociale și economice majore.

În timp ce inegalitățile economice sunt dramatice și importante, inegalitatea socială cuprinde mult mai mult. Harold R. Kerbo, profesor la Departamentul de Științe Sociale de la Universitatea Politehnică din California, menționează că inegalitatea socială „este situația în care oamenii au acces inegal la resurse de valoare, servicii, precum și la funcții în societate" [5, p. 11]. Inegalitățile sociale presupun o stratificare socială în funcție de: putere, clasa socială, status, bani și stil de viață [1, p. 250]. Astfel, inegalitatea socială este existența unor oportunități inegale și recompense pentru diferite poziții sociale sau statusuri în cadrul unui grup sau societate.

Noua Agendă de Dezvoltare Durabilă a lumii până în 2030, universal adoptată la Summitul ONU din 25-27 septembrie 2015, ce se bazează pe succesele Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului, necesitând acțiuni colective, la toate nivelele, pentru a aborda provocările perioadei actuale și pentru a susține o

abordare integrată a dezvoltării durabile, pentru a aborda inegalitățile și discriminarea, ca element central în realizarea imperativului general de „a nu lăsa pe nimeni în urmă" (*no one left behind*). Cele 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD) și cele 169 de obiective specifice demonstrează amploarea și ambiția acestei noi agende universale, inclusiv privind drepturile omului și inegalitățile.

Implementarea Agendei de Dezvoltare Durabilă trebuie să se sprijine pe politicile bazate pe dovezi, pe disponibilitatea sporită a datelor și statisticilor de calitate și pe responsabilitatea consolidată a actorilor implicați în dezvoltare – sau așa-numita „Revoluție a Datelor" pentru dezvoltare durabilă. Revoluția Datelor este procesul de analiză și luare a deciziilor în dezvoltarea durabilă a societății și globului, prin utilizarea surselor de date existente și atragerea altor surse de date și prin promovarea accesului liber la acestea.

Republica Moldova este una dintre cele 8 țări din lume în care Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) a lansat inițiativa de cartografiere a „ecosistemului de date", pentru a avansa revoluția de date în contextul Agendei pentru Dezvoltare Durabilă 2030. Inventarierea sistemului de date din țară, necesară pentru măsurarea progresului dezvoltării durabile a fost realizată în cadrul proiectul „Organizarea procesului de cartografiere a ecosistemului de date din Republica Moldova". Proiectul a presupus o evaluare comprehensivă la nivel național, care a inclus cercetare de birou, chestionarea părților interesate, organizarea a 5 ateliere de lucru și a unei conferințe naționale, precum și a raportului național. Procesul de cartografiere a ODD-lor a presupus analiza preliminară a disponibilității acestora prin prisma obiectivelor specifice (169 de ținte) și a indicatorilor (230 de indicatori). Din 211 indicatori identificați ca fiind aplicabili pentru Moldova cei mai mulți se regăsesc în domeniul Social (69 de indicatori) și domeniul Drepturi și Guvernanță (56 de indicatori) [2, p. 14]. Constatăm, astfel, că pentru implementarea Agendei de Dezvoltare Durabilă este foarte important lichidarea inegalităților sociale și respectarea drepturilor omului.

Este oportun să evaluăm modul în care țările, instituțiile de cercetare și universitățile au reacționat prin cercetare și publicații științifice la studierea problemei inegalităților sociale. Volumul literaturii produse pe problema inegalităților sociale este considerat un indicator al responsabilității internaționale și naționale și un indicator al eforturilor depuse pentru a lupta împotriva acestor inegalități.

Pentru o analiză cantitativă a publicațiilor se utilizează metodele bibliometrice. Analiza bibliometrică este un instrument statistic aplicat pentru a evalua cantitatea și calitatea publicațiilor, precum și pentru a determina nivelul de

realizare a cercetărilor pe un anumit subiect [7]. Analiza bibliometrică a fost folosită în diverse discipline în scopul de a evalua tendințele de cercetare și a identifica ideile pentru cercetările viitoare. Există un număr semnificativ de publicații în diverse domenii, ceea ce confirmă faptul că analiza bibliometrică este utilizată ca instrument în toate comunitățile științifice [3].

Analiza bibliometrică în domeniul inegalităților sociale prezintă tabloul publicării literaturii cu privire la acest subiect. De asemenea, analiza bibliometrică pune în evidență rețeaua de autori și coautori, oferind posibilitatea de a găsi potențiali parteneri de cercetare pentru proiecte și granturi comune.

Actualmente, se constată o creștere a interesului la nivel internațional privind studiul inegalităților sociale. Rezultatele căutării în diverse resurse informaționale confirmă varietatea publicațiilor la subiectul respectiv. WorldCat – cea mai cuprinzătoare bază de date privind colecțiile bibliotecilor din întreaga lume – conține circa 236.000 de înregistrări bibliografice ale diferitor tipuri de publicații. Google Books oferă 267.000 de cărți la subiectul inegalităților sociale. Interesul sporit pentru problematica inegalităților a fost înregistrat și în revista „Scientometrics", una din cele mai prestigioase reviste din domeniul scientometriei și bibliometriei. În perioada 1978-2016 în revista „Scientometrics" au fost publicate 27 de articole referitoare la inegalitate (dintre care 12 articole publicate în perioada 2010-2016), care au avut în titlu, abstract sau cuvinte-cheie termenul inegalități „inequality" (0,49% din toate articolele din revistă) [6].

Pentru a prezenta o situație generală privind publicațiile în domeniul inegalităților sociale, a fost efectuată o analiză folosind cele mai mari și cunoscute baze de date – Web of Science (WoS), Scopus și Google Scholar (analiza a fost realizată în perioada 20-22 februarie 2017). În general, analizele comparative ale acestor baze de date constată că Google Scholar oferă o acoperire mai largă pentru cele mai multe discipline, iar WoS și Scopus oferă rezultate destul de asemănătoare [4].

Strategia de căutare în WoS, Scopus și Google Scholar s-a axat pe sintagma „inegalitate socială" („social inequality"). Căutarea în Google Scholar a oferit 2.530.000 de rezultate de precizie inconsistentă. Procedura de căutare în WoS a identificat 23.883 de documente pentru perioada 2000-2017, dintre care circa 88% sunt articole științifice. Pentru aceeași perioadă, în Scopus au fost înregistrate 5.798 de documente, dintre care aproape 80% sunt articole științifice. Ambele baze de date, atât WoS, cât și Scopus, înregistrează cele mai multe publicații apărute în SUA (WoS – 31,6%; Scopus – 22,9%), Marea Britanie (WoS – 16,5%; Scopus – 20,1%), Germania ((WoS – 6,6%; Scopus – 9,4%) și Canada

(WoS – 10%; Scopus – 6,2%). Rata creşterii publicaţiilor în domeniul inegalităţilor sociale este impresionantă atât în baza de date WoS, cât şi în baza de date Scopus. Dacă media publicării pentru perioadă 2000-2009, conform bazei de date Scopus, reprezintă 185 de articole pe an, atunci pentru perioada 2010-2017 media publicării anuale constituie 493 de articole. Conform bazei de date WoS, media publicării pentru perioadă 2000-2009 constituie aproximativ 787 de articole, iar pentru următoarea perioadă, 2010-2017, media de publicare este de 2002 articole pe an.

Cele mai considerabile contribuţii în studiul inegalităţilor sociale le-au avut Harvard University (WoS – 578 publicaţii; Scopus – 47 publicaţii), Toronto University (WoS – 370 publicaţii; Scopus – 79 publicaţii), University College London (WoS – 526 publicaţii; Scopus – 136 publicaţii).

În baza de date WoS, precum şi în baza de date Scopus nu au fost identificate publicaţiile cercetătorilor din Republica Moldova. Cu părere de rău, constatăm că publicaţiile autorilor autohtoni nu sunt încă incluse în fluxul informaţional mondial.

Dat fiind faptul că obiectivul principal al acestui studiu s-a axat pe analiza de ansamblu a publicaţiilor din Republica Moldova privind problema inegalităţilor sociale, a fost utilizată baza de date naţională – Instrumentul Bibliometric Naţional (IBN), analiza a fost realizată în perioada 20-22 februarie 2017. Actualmente, în IBN sunt înregistrate 49.388 de articole din 102 reviste publicate în Republica Moldova.

Strategia de căutare a publicaţiilor în IBN s-a axat pe termenii relevanţi temei inegalităţilor sociale: inegalităţi sociale, stratificare socială, clasa medie, clasa de mijloc, structură socială, ierarhie socială. Căutarea s-a limitat pe identificarea acestor temeni în titlurile articolelor, rezumate şi cuvinte-cheie. Astfel, pentru perioada 2000-2017 în IBN au fost identificate 64 de publicaţii la tema inegalităţilor sociale, inclusiv: stratificare socială – 21 de articole, structura socială – 17 articole, inegalitate socială – 14 articole, clasa de mijloc – 7 articole, clasa socială – 5 articole.

Analiza evoluţiei productivităţii ştiinţifice privind subiectul inegalităţilor sociale constată sporirea interesului pentru cercetările în acest domeniu (*Fig. 1*). Dacă pentru prima fază (2000-2010) a perioadei de analiză a fost înregistrat un număr foarte mic de articole (8 articole), cu o medie de 0,8 articole pe an, atunci pentru a doua fază (2011 – 2017) au fost înregistrate 56 de articole publicate, în mediu 7 articole pe an. Totodată, constatăm că interesul pentru cercetarea problemelor inegalităţilor sociale nu este constant.

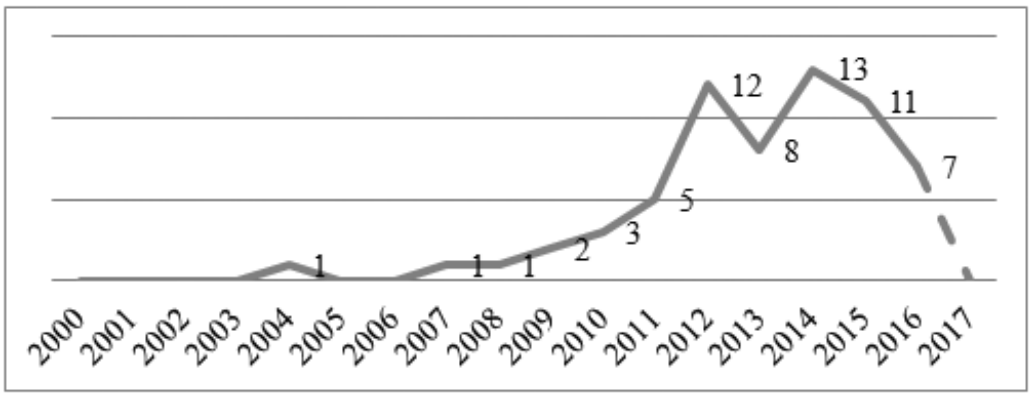

Fig. 1. **Dinamica numărului de articole pentru perioada 2004-2016**

În ceea ce privește productivitatea autorilor, au fost identificați 56 de autori, dintre care 12 autori au publicat câte două și mai multe articole. Distribuția autorilor în funcție de productivitate identifică 44 de autori care au doar câte un articol publicat de sine stătător sau în colaborare cu alți colegi, a două grupă numără 9 autori care au publicat câte 2-3 articole, iar productivitatea autorilor Victor Mocanu, Tatiana Spătaru, Angela Mocanu variază între 4-5 articole publicate (*Fig. 2*).

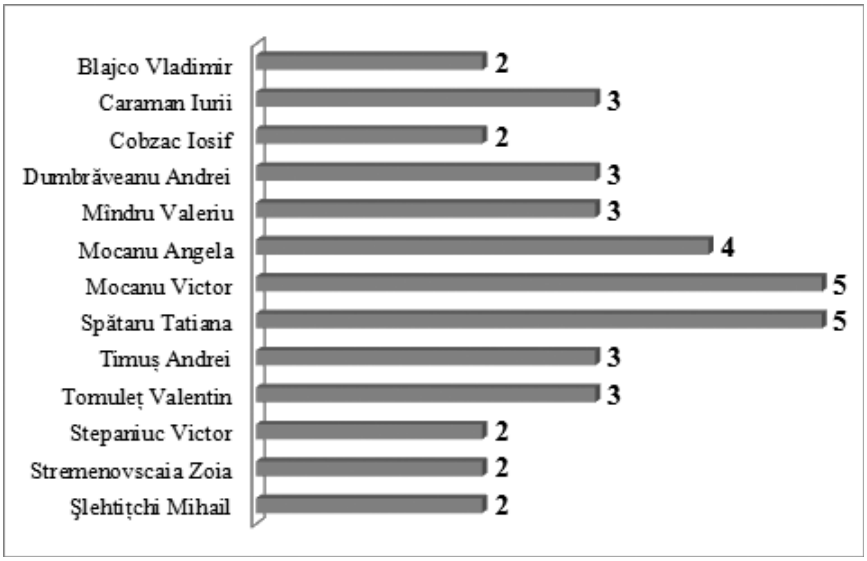

Fig. 2. **Autori cu cele mai multe articole la tema inegalităților sociale**

Analiza publicațiilor a permis identificarea colaborării în cercetarea problemelor inegalităților sociale. Astfel, au fost identificate 15 articole publicate în colaborare cu 2, 3 și 5 coautori. Totodată, menționăm că majoritatea cercetărilor sunt realizate individual. La nivel național nu au fost identificate rețele de colaborare extinse formate din autori care au publicat în comun două și mai multe articole. Evidențiem doar o rețea de colaborare între Victor Mocanu și Andrei Dumbrăveanu, care au publicat împreună 3 articole științifice.

Contribuția instituțiilor de cercetare la investigarea problemelor inegalităților sociale a fost determinată de afilierea autorilor. Cele mai multe publicații (28 de articole) la subiectul inegalităților sociale aparțin colaboratorilor Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei. Constatăm, această instituție acordă o atenție sporită cercetărilor în acest domeniu.

Toate publicațiile identificate reprezintă articole științifice publicate în revistele științifice acreditate. Majoritatea articolelor au fost publicate în revistele: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, Economie și Sociologie, Analele Institutului Național de Cercetări Economice și Studia Universitatis. *Fig. 3* prezintă cele mai productive reviste științifice care au publicat mai mult de două articole.

În funcție de limba de publicare, au fost identificate articole publicate în limbile română, rusă și engleză. Întâietate aparține publicațiilor în limba română – 49 de articole, 11 articole au fost publicate în limba rusă și 4 articole în limba engleză.

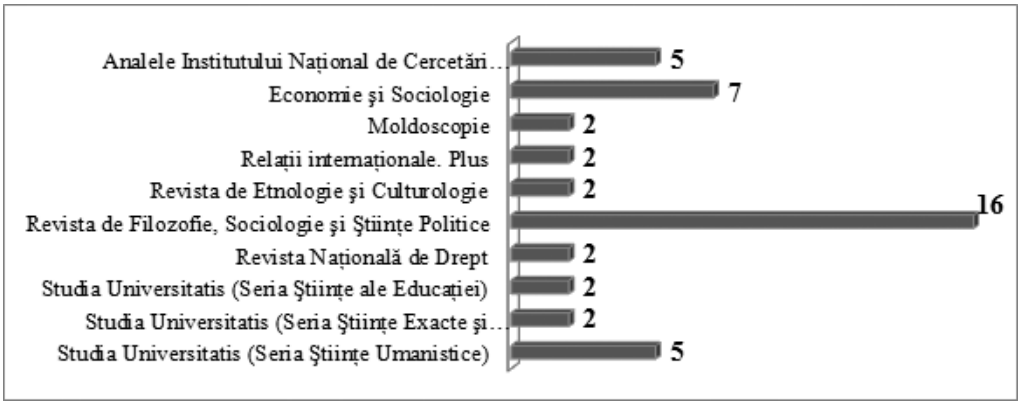

***Fig. 3*. Reviste cu cele mai multe articole privind inegalitățile sociale**

Revistele științifice acreditate (67 de reviste) din Republica Moldova au fost analizate din punctul de vedere al tratării problemelor ce se încadrează în Agenda pentru Dezvoltare Durabilă 2030. Raportat la specificul național, s-a

constatat că pentru Republica Moldova sunt aplicabile toate ODD-le. Revistele științifice abordează toate ODD-le, inclusiv ODD 14 „Viața sub apă", care, deși la prima vedere pare a nu fi relevant, totuși conține unele ținte și indicatori existenți la nivel național [2, p. 12]. ODD 10 „Inegalități reduse" este acoperit de un număr mai mare de reviste (15 reviste științifice) ce publică studii, cercetări, analize pe problemele inegalităților.

Concluzionând pe marginea celor analizate, constatăm că problema inegalităților sociale reprezintă un subiect de interes pentru cercetătorii din diferite țări. În Republica Moldova, de asemenea, în ultimii ani au fost intensificate cercetările diverselor aspecte ale inegalităților sociale. Majoritatea articolelor apărute în perioada 2000-2017 au fost publicate de cercetătorii de la Institutul de Cercetări Juridice şi Politice al Academiei de Ştiinţe a Moldovei. Constatăm că la nivel național nu există încă rețele extinse de colaborare științifică, majoritatea cercetărilor fiind realizate individual. Rezultatele analizei arată că cercetările tematicii inegalităților sociale se canalizează, în special, pe subiectele stratificării sociale şi structurii sociale.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Blackburn R. M. What is social inequality? In: International Journal of Sociology and Social Policy. 2008, vol. 28, nr. 7/8, pp. 250-259, http://dx.doi.org/10.1108/01443330810890664. (accesat 12.02.2017).
2. Cartografierea ecosistemelor pentru Revoluția Datelor în Republica Moldova: Raport național. CIVICUS Management and Development Company, Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale. Chişinău, 2016, http://www.idsi.md/files/file/DataRevolutionMD/20160531_Raport_national_Data_Revolution_final_anexe(2).pdf. (accesat 12.02.2017).
3. Ellegaard O., Wallin J.A. The bibliometric analysis of scholarly production: How great is the impact? In: Scientometrics. 2015, vol. 105, nr. 3, pp. 1809–1831. doi: 10.1007/s11192-015-1645-z. (accesat 14.02.2017).
4. Harzing A. W., Alakangas, S. Google Scholar, Scopus and the Web of Science: a longitudinal and cross-disciplinary comparison. In: Scientometrics. 2016, vol. 106, nr. 2, pp 787–804. DOI: 10.1007/s11192-015-1798-9. (accesat 11.02.2017).
5. Kerbo, H. R. Social Stratification and Inequality: Class Conflict in Historical and Global Perspective. 5th edition. Boston: McGraw-Hill, 2003.
6. Klincewicz K. Inequality from bibliometric perspective: Workshop „Alternative metrics or tailored metrics: Science dynamics for science policy", November 9-10, 2016 Warsaw. http://knowescape.org/wp-content/uploads/2016/10/Klincewicz-Inequality-from-bibliometric-perspective-20161110.pdf. (accesat 12.02.2017).
7. Thompson D.F., Walker C.K. A descriptive and historical review of bibliometrics with applications to medical sciences. In: Pharmacotherapy. 2015, vol. 35, nr. 6, pp. 551–559. doi: 10.1002/phar.1586. (accesat 12.02.2017).